

**PRZYKŁADY ĆWICZEŃ
DLA DZIECI Z GŁĘBOKIMI ZABURZENIAMI KOMUNIKACJI
JĘZYKOWEJ
OPRACOWAŁA ELŻBIETA KUBIAK**

musimy określić czas reakcji dziecka /w sekundach/

MOWA BIERNA / ROZUMIENIE MOWY

- zabawka **bez** nazwy - pokaz /nie daję do ręki/, np.: auto – piłka – miś
- zabawka + nazwa - pokaz /nie daję do ręki/, np.: „auto – piłka – miś”
- polecenie słowne: „*DAJ* /bez gestu jeśli jest zrozumiałe, jeśli nie - z gestem Makatonu/ *AUTO, DAJ PIŁKĘ, DAJ MISIA*”
- dziecko dostaje do pudełka (worka, miski...) 2 - 3 zabawki, które wcześniej zostały pokazane i nazwane. Prosimy: *daj auto...samolot...*
- Utrudnienie: *daj auto mamie.(auto dla mamy).*
- Utrudnienie: *co dla ...- (imię dziecka)?* - zabawki leżą przed dzieckiem tak, żeby mogło je sięgnąć. Reagujemy na pierwsze wskazanie dziecka, nawet, jeśli potem zmieni zdanie: *Miś, Olek chce misia!*
- Zasada: *Kto chce misia, woła daj!*
- Zasada: *Kto ma piłkę?* (mama, tata, ja lub wersja swojego imienia); *masz piłkę?* (mam), *chcesz piłkę?* (chcę).

Dajemy dziecku czas na reakcję.

STRATEGIE WYBORU

- wybór zabawki, która będzie wykonywać pewne czynności w zabawie, np.:
MIŚ / LALA / KOT
- wybór czynności, którą będzie wykonywać, np.:
JE / BAWI SIĘ / PIJE
- wybór przedmiotu do zabawy, w zależności od decyzji w poprzednim zadaniu, np.:
RYBA, MIÓD, BANAN / PIŁKA, KSIĄŻKA, KLOCKI / WODA, SOK, MLEKO
- zabawa zgodnie wyborami, np. MIŚ JE BANANA, LALA BAWI SIĘ, itp.

WŁĄCZANIE DO ZABAWY – KOMUNIKACJA

- zabawki użyte w kolejnych etapach poprzedniego zadania dostępne są na stoliku. Najpierw razem: MIŚ / LALA / KOT - czekam na inicjatywę dziecka. Jakikolwiek wskazanie z jego strony /chyba, że został wyraźnie określony konkretny ruch lub dźwięk, np. głośne „A” oznacza wybór i powoduje naszą reakcję oraz wyraźne potwierdzenie: „**O, pokazałeś misia, rozumiem, że wybrałeś misia. Miś.**”
- podobnie postępujemy przy wyborze czynności: JE / BAWI SIĘ / PIJE
- w zależności od poprzedniego wyboru, strategia taka sama.

RYBA, MIÓD, BANAN

PIŁKA, KSIĄŻKA, KLOCKI

WODA, SOK, MLEKO

- zabawa z użyciem wybranych zabawek.
- Siadamy na dywanie, bierzemy do ręki piłkę (*lub klocki, auto*) i rozpoczynamy zabawę. Jeśli tylko dziecko okaże zainteresowanie (*spojrzy, podejdzie, ale NIE zabierze zabawki*), pytamy: „**chcesz się bawić?**” i włączamy dziecko do zabawy (*turlamy do niego piłkę i prosimy: „**teraz piłka do cioci**”*).

W tym zadaniu liczy się wspólna zabawa, a nie zabawa samą zabawką!

ŚLEDZENIE WZROKIEM / WSPÓLNE POLE UWAGI

- **„Zabawa w zakupy”**
do torby /koszyka wkładamy przygotowane przedmioty, np.:
 - zestaw 0: po jednym przedmiocie z wymienionych niżej propozycji;
 - zestaw I: plastikowe warzywa, owoce;
 - zestaw II: zabawki (lalka, klocek, miś, auto, samolot);
 - zestaw III: ubrania;
 - zestaw IV: artykuły chemiczne (chusteczki, pasta do zębów, mydło, papier toaletowy)...Polecenie:
*„**Kupię TO**”*, kiedy dziecko świadomie popatrzy na przedmiot, który trzymamy na wysokości twarzy i na nas – dodajemy nazwę przedmiotu. Odkładamy na wskazane miejsce: *„**TO – TU**”*.
- **„Zabawa w zakupy” II**
dorosły „kupuje” wskazując na jeden z wyłożonych na stole przedmiotów: *proszę TO*. Kiedy dziecko popatrzy świadomie za wskazaniem, wskaże, lub poda – dodajemy

nazwę. Czekamy, aż popatrzy na nas, potwierdzamy lub zaprzeczamy ruchem głowy – w zależności od poprawności wykonania zadania: *tak, miś, proszę misia*.

- **„Światelko”**

Podążamy za światłem latarki, która oświetla różne przedmioty i zatrzymuje się na każdym kolejnym – wówczas podajemy nazwę.

A teraz szukamy lampy, fotela...

- **„Światelko”II**

Dajemy dziecku możliwość wędrowania światłem i nazywamy wszystko, na czym przez chwilę się zatrzymał.

A gdzie szafa?...

MOTYWOWANIE DO REAKCJI SŁOWNYCH

- *Kto chce piłkę /auto?*

zabawa na dywanie

W stosunku do uczestników zabawy używamy określeń: mama, tata, baba, dziadzia, ciocia itd., tylko dziecko na zadane pytanie może odpowiadać JA lub podać swoje imię (jeśli wszyscy będą odpowiadać *ja* nie będzie zróżnicowania).

- *Pudełko ze skarbami*

różne zabawki trzymane w pudełku poza zasięgiem rąk dziecka.

Pytamy wyciągając zabawkę: *Kto chce lalę?* - dajemy dziecku czas na przetworzenie pytania i reakcję (MUSIMY ZNAĆ CZAS REAKCJI DZIECKA W SEKUNDACH!)

Jeśli dziecko nie zareaguje po danym czasie, zgłasza się ktoś z dorosłych (mama chce, tata, ciocia...)

- Zachęcanie do użycia słów „DAJ, CHCĘ, NIE CHCĘ”. Użycie każdego z nich dopełnione jest gestem (3 – 4 krotnie powtórzonym w konkretnej sytuacji).

Przygotowujemy przedmioty, które dziecko lubi i pokazujemy po kolei. Przy każdym przed podaniem czekamy – podpowiadamy gestem – podpowiadamy słowem. Każdą próbę dziecka potwierdzamy i nagradzamy podaniem przedmiotu.

- *Miś idzie do...*(przed dzieckiem: auto, samolot, ciuchcia...)

Gdzie idzie miś? - reagujemy na pierwsze wskazania dziecka – *TU* + gest wskazania + potwierdzenie: *Tu, do auta*.

- Pytania zamknięte *TAK / NIE* – (**KRÓTKO - wstrzymują rozwój mowy!**)

Chcesz auto?...

Jak najszybciej przechodzimy do strategii wyboru: *chcesz auto - czy misia?*

W propozycjach najpierw 1 przedmiot ciekawy dla dziecka, 2 nieciekawy (żeby dziecko chciało wejść w zabawę, musi widzieć korzyść);

potem dwa neutralne, tzn. żaden nie może być np. ulubioną zabawką dziecka (wyższy poziom, ćwiczy rozumienia dokonanego wyboru i jego konsekwencje, ponieważ

podajemy dziecku to, co wskazało lub nazwało nawet, jeśli zmieni zdanie i np. zacznie płakać).

- Po kolei (sekwencje słuchowe) – układanie np.: zabawek
AUTO – MIŚ – możemy wskazać po kolei, ale szybko przechodzimy do pracy tylko na słowie, bez wskazania ręką czy wzrokiem.
Jeśli udaje się to zadanie, dodajemy: *najpierw auto – potem miś*.
Kolejny krok to dodanie trzeciego przedmiotu.

TRENING FUNKCJI WZROKOWYCH

- SAMOGŁOSKI: A O U E I Y
najpierw pojedynczo, ale zawsze w oparciu o sytuację:
A! - miś idzie do lasu.
O! - spotkał lisa.
U! - wita się z sową.
I! - ile tu grzybów.
Y! - ciężki ten koszyk.
- Układanki: wkładanie różnych kształtów w wybrane pola.
- Śledzenie wzrokiem drogi jaka przebywa zabawka – rysujemy tor na dużym kartonie:
Auto jedzie...mija domek...zakręca...parkuje. (ulica)
Pociąg ...(tory kolejowe)

ZABAWY Z NAŚLADOWANIEM RUCHÓW pojedynczych i w sekwencjach

- „*Zrób tak samo*” („*daj tak samo*”)
przekładanie klocków z pojemnika – każdy ma swój pojemnik, dziecko ma wrzucić w to samo miejsce, co my.
- Kładziemy kartoniki z obrazkami w konkretne miejsce, np.: gruszka do koszyka (koło do koła, kwadrat do kwadratu) – mamy takie same obrazki i kartoniki.
- Pozwalamy dziecku pierwszemu położyć swój kartonik i my naśladujemy dziecko.
- Po udanych próbach w poprzednich zabawach, próbujemy sekwencji:
- jeśli nie zasłonimy kartonu dziecka to będzie ono szukało I elementu od razu i nie zwróci uwagi na II, więc ZASŁANIAMY

- PRZYKŁADY SEKWENCJI W CODZIENNYM ŻYCIU:
 - nalewanie wody z butelki do kubeczka;
 - ubieranie się;
 - karmienie misia;
 - jedzenie kaszki;
 - przygotowanie kanapek z gotowych składników;
 - mycie zębów, itp.
- Przesypujemy koraliki z podziałem na kolory, wielkości, kształty (czerwony tu...)

ĆWICZENIA PAMIĘCI

- Na stole pod przykryciem leżą 2 lub 3 zabawki. Pokazuję dziecku obrazek (lub zdjęcie konkretnej zabawki – w zależności od możliwości dziecka) i proszę: *daj samolot* – następnie odkrywam ukryte zabawki.

Jeśli chcemy zachęcić do słuchania, musimy usiąść poza zasięgiem rączki, ale w zasięgu wzroku. Tablice /książeczki z dużymi prostymi obrazkami, pojedyncze obrazki, zabawki.../ ustawiamy na wysokości przy swojej twarzy, tak by Ala widziała i słyszała źródło dźwięku, tzn. naszą buzię. Używamy wyraźnej, powolnej mowy, krótkich zdań, wielu wykrzyknień /O!, A!, OH!.../, bazą są samogłoski. Proszę pamiętać, że dziecko będzie patrzeć, gdy będzie wygodnie ułożone i będzie miało komfort patrzenia, więc musimy siedzieć na odpowiedniej wysokości.

Proponuję wprowadzić "zabawy paluszkowe" /"warzyła myszka...", "raczek".../.

Najpierw kilkakrotnie cała śpiewanka /1 na 1 dzień, ale w odstępach zaśpiewana np. 3 razy - nie za dużo na raz/. Potem zaczynamy śpiewać początek wraz z zabawą rączką i mówimy: chcesz jeszcze? Podnieś rączkę - /czekamy 10s/ na każdy ruch rączki reagujemy i komentujemy: "O, Ala chce jeszcze"- i od razu uruchamiamy zabawę. Po krótkiej chwili znowu przerywamy i reagujemy j.w.

Jeśli Ala nie reaguje na pytanie "chcesz jeszcze?" uznajemy, że nie chce i komentujemy: "Nie podnosisz rączki, tzn., że nie chcesz - kończymy". I WTEDY BEZWZGLĘDNIE KOŃCZYMY, NAWET JEŚLI ALA ZA CHWILĘ PORUSZY RĄCZKĄ - NIE WZNAWIAMY ZABAWY!

Jeśli sami chcemy zakończyć zabawę, mówimy: "bawimy się jeszcze raz" - po zabawie mówimy: "koniec zabawy".

DZIĘKUJĘ ZA WYTRWAŁOŚĆ I ŻYCZĘ RADOŚCI Z ZABAW
ELŻBIETA KUBIAK